

Det vigtigste element i epik: Fortælleren

Al epik tilhører, som I ved, en fortællende genre. Derfor er der i epik også altid en fortæller, der fremstår som formidler af handlingsforløbet til læseren.

Fortælleren kan inddeles i to overordnede kategorier:

A) 1. personsfortæller (jegfortæller)

Refererer til sig selv som ”jeg” og er én af hovedpersonerne. Han/hun fortæller hvad han/hun ved og tænker. Læseren kommer derfor ofte til at kende fortælleren godt og vil muligvis også sympatisere med ham/hende. 1. personsfortællinger er ofte spændende, overbevisende og medrivende.

Eks. Jeg gik en lang tur i de smukke skove.

B) 3. personsfortæller

Refererer til personerne i fortællingen som ”han”, ”hun”, eller ”de” og deltager ikke selv i handlingen. 3. personsfortælleren er – oftest – som en flue på væggen.

Eks. Hun gik en lang tur i de smukke skove.

OBS:

Til 3. personsfortælleren findes der 3 underkategorier, hvor synsvinklerne er forskellige:

1. Observerende fortæller:

Hvis der er tale om en observerende eller objektiv fortæller, er synsvinklen ydre. Alt er set udefra. Denne fortæller går ikke ind i tanker og følelser. Den beskriver kun, hvordan tingene ser ud. Alt er set udefra. Neutralt. Den observerende fortæller er ikke altid god til skønlitteratur, da den kun beretter, hvad der sker – som et skjult kamera. Der er ingen følelser eller tanker. Kun ren beskrivelse og dialoger. Fortælleren har ikke adgang til tekstens personers tanker og følelser. Fortælleren kan sammenlignes med et skjult kamera, der blot registrerer, hvad der sker.

Ingen viden om personernes indre liv

2. Alvidende fortæller:

Denne fortæller har det fulde overblik over historien og råder over det, man kalder en alvidende synsvinkel. Fortælleren kan gå ind og ud af flere personers tanker og følelsesliv, kender deres fortid og sågar ofte deres fremtid. Den alvidende fortæller ved, hvad der foregår mange steder på én gang og kan desuden kommentere handlingen (forfatterkommentar) og henvende sig direkte til læseren.

Total viden om personernes indre liv (fordi der er adgang til alle personernes tanker og der kan fortælles ud fra fleres synsvinkler)

3. Personalfortæller:

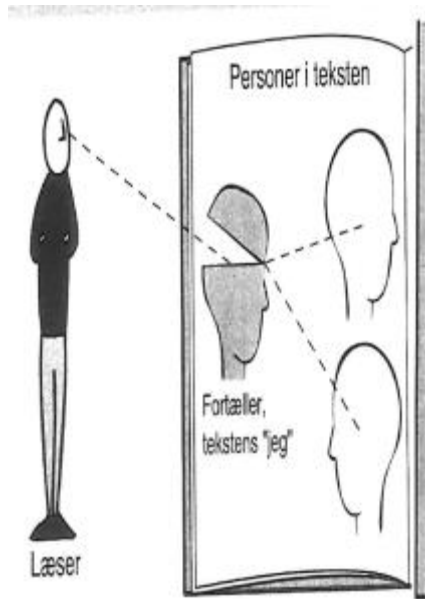
Hvis der er tale om en personalfortæller/personbunden fortæller, ligger synsvinklen hos en af de vigtige personer i fortællingen. Vi får vedkommendes tanker, og det er fortalt sådan, som han eller hun ser tingene. Synsvinklen er således begrænset til personen, og dermed også hovedsagelig indre, men ofte forbundet med et ydre syn på handlingen.

Begrænset viden om personernes indre liv (fordi der netop kun fortælles ud fra én persons synsvinkel)

Eksempler

1. personsfortælling:

Jeg trådte ind i lokalet. Alle stirrede de på mig. Jeg følte, hvordan sveden langsomt begyndte at pible frem på min ryg og min pande. Mine armhuler var i brand og sveden var den eneste mulige lindring. Jeg følte mig gennemblødt, beskidt og ildelugtende, og allerede nu begyndte ydmygelsen at trænge sig på. Jeg fornemmede, hvordan alle i lokalet stirrede på mig. De lignede små modbydelige væsner, der kun ville mig ondt. Det var som om alle deres små stikkende øjne bare hungrede efter min ydmygelse. På forreste række satte folk sig ekstra godt tilrette i stolene – som om de nu skulle nyde mit nederlag fra første parket. Pludselig følte jeg, at al luften blev suget ud – og alle befandt vi os i et rum uden for tid og sted.

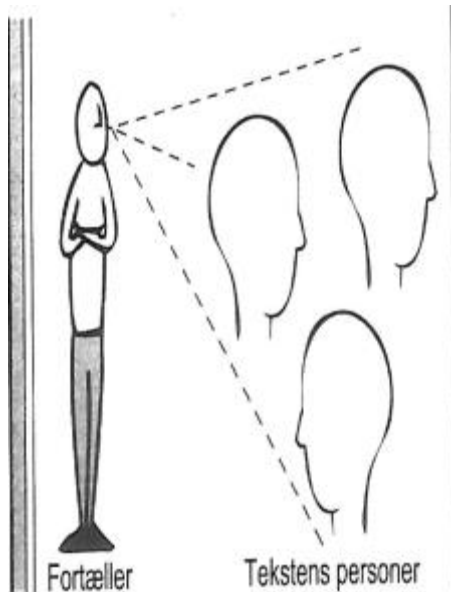

– Alt fortælles fra jegpersonens synsvinkel. Der er derfor et indre syn, men også et ydre syn på handlingen. Det hele er dog bundet til jegpersonen, og der er derfor begrænset viden.

3. personfortælling:

Observerende fortæller:

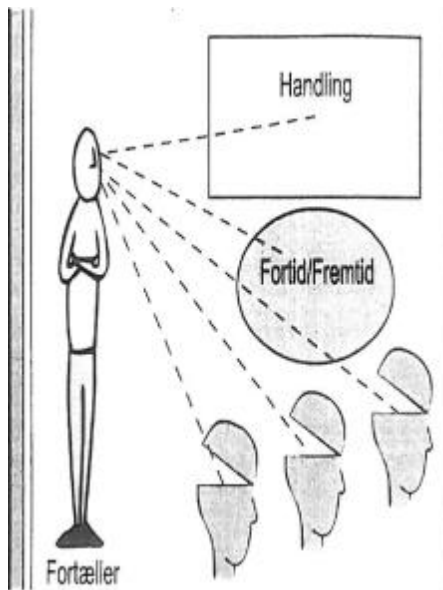
Marianne trådte ind i lokalet. Hun kiggede rundt på alle sine medstuderende og kløede sig i håret. Man kunne se sveden samle sig i dråber på hendes pande. Der var ingen reaktion fra dem. Intet. Ingen gjorde noget. Alle sad de musestille og stirrede på hende med længselsfulde øjne. Nogle få stykker på forreste række rykkede lidt rundt på stolen og lænede sig ekstra godt tilbage. De gjorde sig magelige. Lokalet var højspændt af forventningen om, at noget forfærdeligt skulle ske. Og pludselig var det, som om al luften i lokalet blev suget ud – og alle befandt sig uden for tid og sted.

– Her er der ingen beskrivelse af tanker eller indre liv. Det er ren observation. Effekten er ofte meget kølig og distanceret. Der er derfor *kun* ydre synsvinkel. Der er derfor også, hvad vi kan kalde ingen viden.

Alvidende fortæller:

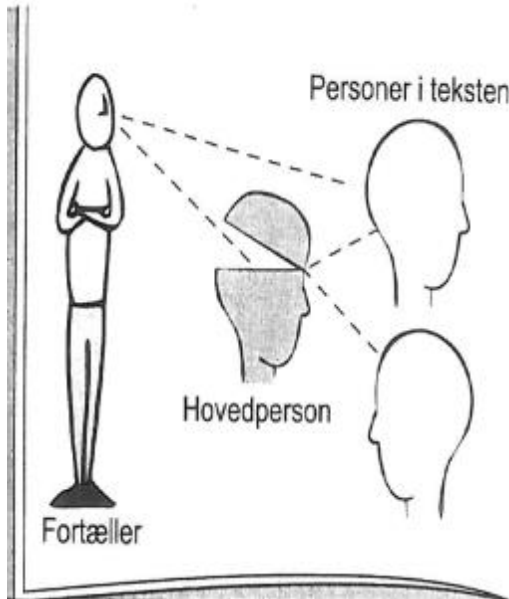
Marianne trådte ind i lokalet. Hun kunne godt mærke, hvordan hun begyndte at svede. Alt begyndte at svimle for hende. Hele situationen mindede om hendes første dag i skolegården, hvor hun tisede i bukserne af rædsel, da børnene stimlede omkring hende og begyndte at spytte. De stirrer på mig, tænkte hun. De stirrer på mig som onde små væsner, der ønsker, at noget dårligt skal ske. Og det var rigtigt. De havde ondskab i blikket. Der var en næsten liderlig længsel efter, at det hele skulle gå galt; at hun nu skulle bryde sammen, ødelægge sig selv og ydmyge sig selv foran dem alle. Det skulle blive godt, tænkte de alle. Flere godtede sig over, at de havde placeret sig forrest i lokalet. Den bedste plads til den kommende forestilling. Det skulle blive rigtig, rigtig godt. Pludselig var det var som om, al luften blev suget ud ad lokalet – og alle befandt de sig uden for tid og sted.

– Her bliver læseren indviet i både Mariannes og tilskuernes tanker, dvs. der er indre synsvinkel fra to forskellige parter (”Alt begyndte at svimle for hende” og ”Det skulle blive godt, tænkte de”). Desuden beskrives alt også fra en ydre synsvinkel. Fortælleren har ubegrænset adgang til alt. Her kan vi derfor tale om total viden.

Personalfortæller/personbunden:

Marianne trådte ind i lokalet. Hun kunne godt mærke, hvordan hun begyndte at svede. Alt begyndte at svimle. De stirrer på mig, tænkte hun. De stirrer på mig som onde små væsner, der ønsker, at noget dårligt skal ske. Det var som om, de havde ondskab i deres blikke. Hun følte, de ønskede, at noget skulle gå helt galt; at hun skulle bryde sammen, ødelægge sig selv og ydmyge sig selv foran dem alle. Hun bemærkede, hvordan flere af de stirrende væsner nærmest godtede sig på de forreste rækker. De føler sikkert, at de har første parket til forestillingen, tænkte hun. Pludselig var det som om, al luften i lokalet forsvandt – og alle befandt de sig uden for tid og sted.

– Her er der en del viden, men den er begrænset, fordi der kun er adgang til Mariannes tanker. Der er her, som ved den alvidende fortæller, både indre syn (Mariannes tanker) og ydre syn (det som sker omkring Marianne), men fordi der er tale om en personbunden fortæller (til Marianne), er der begrænset vide